Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на лебарката во француският и во македонскиот јазик (стр. 1-5), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик*, 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 стр.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА ЛЕБАРКАТА ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

§ 1. Лебарката се наоѓа на дваесет и осмото место, меѓу инсектите во францускиот корпус од базата по бројот на јавувања (**6** единици со фигуративно значење или **0,57 %** од вкупно 1056 единици). Во македонскиот корпус лебарката го дели шеснаесеттото место, заедно со тавтабитата, молецот и божјата бубалка, по бројот на јавувања (**4** единици или **0,98 %**).

За лебарката нема никакви податоци во речниците на симболи.

А. Лебарката во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **4** единици и со **66,67 %** се наоѓа на прво место меѓу три групи признаци. Овој признак е претставен преку **2** особини: **изглед** и **боја**.

Особината **изглед** ја среќаваме во еден виц во кој се користи сличноста на лебарката со црните маслинки при што се става гостинот во ситуација да лапне лебарка:

> (1) Ⓕ **- Garçon, demande un client dans un restaurant. Elles sont superbes, mais j'ignorais qu'elles avaient des pattes!**
>
> **- Mais, s'étonne le serveur, elles n'ont pas de pattes, mes olives noires!**
>
> **- Ah bon, fait le client. Alors, j'ai dû avaler un cafard!** (*Dictionnaire du rire, 323)*.

Особината **боја** ја среќаваме во една фраземa која означува **потиштеност, црни мисли**: (2) Ⓕ **avoir le cafard** = «tristesse; idées noires, bourdon» (*Caradec)*. Изразот се појавил кај француските војници во Северна Африка кон крајот на 19 век и најпрвин **cafard** означувал фикс идеја а дури подоцна и црни мисли при што се создале и други изрази од истото поле: **ordre du cafard** = «catégorie des spleenétiques» и **coup de cafard** = «coup de tête, acte irraisonné inspiré par le spleen» (*Esnault)*. Еве

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na lebarkata vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-5), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik,* 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

што вели Есно за неговата етимологија: «étym. d'abord syn. de "hanneton", idée fixe, le terme se spécialise, la blatte étant un insecte noir» (*Esnault)*.

Оваа фразема ја среќаваме во два вица во кои се разградува фигуративното значење на фраземата а комичноста се гради преку продолжување врз првата, основна изотопија на синтагмата чие значење станува апсурдно:

(3) Ⓕ **Un droguiste acueille un client:**

- Et pour monsieur?

- Je voudrais de l'insecticide.

- Mais certainement. C'est pour les moustiques ou pour les mites?

- Oh, c'est pour moi.

- Pour vous?

- Oui, j'ai le cafard. (*Dictionnaire du rire, 8)*,

(4) Ⓕ **Un brave curé de campagne ramasse un cafard dans sa cuisine et tout peiné de le voir malheureux, il essaie de le consoler:**

- Evidemment, tu es noir, ce n'est pas drôle. Mais moi aussi. Il n'y a pas de quoi se désespérer! Dis-moi ce qui te chagrine...

Et le cafard lui répond, l'oeil triste:

- J'ai l'homme ... (*Nègre: Dict. des hist. drôles, 424)*

§ 3. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е претставен преку една особина: **пребарување**. Лебарката ја среќаваме во една единица која означува **поткажувач, кодош**: (5) Ⓕ **cafard** = «délateur, mouchard. étym. Le délateur, ou le simple indiscret qui s'intéresse à la conduite d'autrui est dite "fouillemerde", d'un des noms populaires du cafard, insecte bousier» (*Esnault)*. Од именката е изведен и глаголот **cafarder** = «vi., v.t. 1. dénoncer en secret (Collég., 1844) 2. favoriser (Saint Cyr, 1879) **cafarder les cadres** = flatter les instructeurs (ib., 1893). Etym. les sens 1 et 2 sont liés par la notion, à double face, d'empressement secret» (*Esnault)*.

§ 4. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ЛЕБАРКАТА И ЧОВЕКОТ** е претставен преку една особина: **однесување меѓу човекот и лебарката**. Човекот имено чувствува големо згрозување во однос на ле-

барката што се гледа од вицот за пациентот кој, чувствувајќи одвратност кон некои инсекти (лебарката, пајакот, скорпијата и тавтабитата), му ја пренесува истата и на психијатарот кај кого дошол на консултации (сп. ја единицата под број 20 кај примерите со тавтабита во францускиот јазик).

б. Семантички признаци

§ 5. Анализирајќи ги значењата на француските фигуративни единици (вкупно 6) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "ЛЕБАРКА", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **2** особини. Особината "ИЗГЛЕД" симболизира **одвратно суштество** (**1** единица под реден број 1). Особината "БОЈА" симболизира **потиштеност, црни мисли** (вкупно **3** единици под броевите: 2, 3 и 4).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **1** особина. Особината "ПРЕБАРУВАЊЕ" симболизира: **поткажувач, кодош** (5).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ЛЕБАРКАТА И ЧОВЕКОТ" е претставена преку **1** особина. Особината "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ЧОВЕКОТ И ЛЕБАРКАТА" симболизира **одвратно суштество** (6).

Лебарката во француските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како суштество** (**одвратно суштество**), **како човечко однесување** (**потиштеност, црни мисли**, **поткажувач, кодош**).

§ 6. Кај француските фигуративни единици со лебарка ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- сите **6** единици се со негативна референтна вредност што значи дека се негативни и трите признаци.

Лебарката значи се јавува исклучиво со негативна референтна вредност во францускиот корпус.

§ 7. Француските фигуративни единици со "Лебарка" се засновани врз **4** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно 6 единици првото место го делат метафората и единиците со конкретно значење (по **2** единици или **33,33 %**) и третото место го делат персонификацијата и играта на зборови со по **1** единица или **16,66 %**.

Б. Лебарката во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 8. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **3** единици и со **75 %** се наоѓа на прво место меѓу две групи признаци. Овој признак е претставен преку **3** особини: **исхрана**, **отпорност на радијација** и **однесување според некои појави**.

Признакот **исхрана** е застапен во **1** виц кој го искористува начинот на исхрана на лебарките:

(1) Ⓜ Ручаат две лебарки во градската канализација. Едната ги донесува првите вести за новоотворениот ресторан во соседството:

- Според сите извештаи - вели - фрижидерот е совршено чист, подот блеска како измазнета платина, во sидовите нема ниту најмало дупче или пукнатина, а целиот таван е од хром. И - се разбира - никаде ниту трошка храна!

- Те молам ја запира пријателката - немој, барем сега, додека јадам! (Н. Македонија, 10.11.1986).

Особината **отпорност на радијација** е застапена во едно предупредување д8о човештвото да не се случи да изумрат сите живи суштества од атомска радијација освен лебарките кои се отпорни на големи количества на радијација: (2) Ⓜ Да не останат само лебарките! (*Н. Македонија, 8.08.1986)*

Особината **однесување според некои појави** е застапена во **1** верување кое предвидува дека доколку се меси леб на 24 јуни или пак се отвораат ноќвите на тој ден ќе се намножеле многу лебарки: (3) Ⓜ Во текот на еден летен ден во годината (не паметам добро кој, а ми се чини дека е истиот ден, 24 јуни, или пак друг кој и да е) жените ниту месат леб, ниту пак ги отвараат ноќвите од претпазување од лебни молци - лебарки, наречени, и веруваат дека кој би се осмелил во тој ден да меси леб или барем да ги отвори ноќвите ќе му биле полни со споменатите гадинки. А други пак, истото претпазување го прават, поради тоа што веруваат дека, ако некој го престапи ова, неговиот леб однатре ќе бил сè крв. (*Шапкарев: Верувања, 28 забелешка а)*.

§ 9. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ЛЕБАРКАТА И ЧОВЕКОТ** е претставен од **1** особина: **однесување меѓу човекот и лебарката**. Имено, лебарката за човекот е одвратно суштество и тој се обидува на разни начини да се отараси од неа. Токму тој однос на човекот кон лебарката се користи во следната хумористична забелешка во која се

среќава и особината **начин на исхрана**: (4) Ⓜ Ако овие нови цени на лебот не ги уништат лебарките во нашите станови, јас навистина поефикасно средство не гледам. = «цената на лебот е толку голема што немајќи доволно пари, луѓето нема да купуваат леб па според тоа и лебарките не ќе можат да опстанат» (*Вечер, 10.08.1987*).

б. Семантички признаци

§ 10. Анализирајќи ги значењата на македонските фигуративни единици (вкупно 4) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "ЛЕБАРКА", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **3** особини. Особината "ИСХРАНА" е застапена во единица која симболизира: **чистотија** (1). Особината "ОТПОРНОСТ НА РАДИЈАЦИЈА" е застапена во единица која симболизира **човечка неразумност** (2). Особината "ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД НЕКОИ ПОЈАВИ" е претаставена во едно **верување за заштита од лебарки** (3).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ЛЕБАРКАТА И ЧОВЕКОТ" е претставена преку **1** особина. Особината "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ЧОВЕКОТ И ЛЕБАРКАТА" симболизира **одвратно суштество** (4).

Лебарката во македонските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како суштество** (**одвратно суштество**), **како човечко однесување** (**чистотија, човечка неразумност**) и **како верување за** (**заштита од лебарки**).

§ 11. Кај македонските фигуративни единици со лебарка ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност: **3** единици се со негативна референтна вредност и **1** единица е со неодредена референтна вредност. Лебарката значи се јавува во поголемиот дел со негативна референтна вредност во македонскиот корпус.

§ 12. Македонските фигуративни единици со лебарка се засновани врз **3** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно 4 единици на прво место се единиците со конкретно значење (**2** единици или **50** %), а второто место го делат персонификацијата и аналогијата со по **1** единица или **25** %.